

Matpriser

Oppsummert

Konsumprisveksten for mat og alkoholfrie drikkevarer har avtatt mye siden den var på topp sommeren 2023. Tallene fra SSB viser at prisveksten fortsatt er over Norges Banks inflasjonsmål på 2,0 prosent. I desember 2024 var prisene 4,0 prosent høyere enn tilsvarende måned i 2023. Siden midten av 2022 har høye matpriser fått stor oppmerksomhet både i Norge og Europa. Både pandemien og krigen i Ukraina har påvirket samfunnet og næringsmiddelindustrien blant annet gjennom forstyrrelser i internasjonale verdikjeder. Energi, råvarer og transport er blant innsatsfaktorene som tidvis har økt mye i pris. Dyrtiden har rammet bredt og påvirker både husholdninger og bedrifter. Et generelt høyt kostnadsnivå gjen-speiles gjennom den høye veksten i kjerneinflasjonen (KPI-JAE), hvor 12-månedersveksten i desember 2024 var på 2,7 prosent.

Hvorfor er konsumprisveksten på matvarer høy?

- Usikre forsyningslinjer og tidvis mangel på råvarer.
- Sentrale innsatsfaktorer har økt mye i pris.
- Høye energikostnader over tid.
- Historisk høy strømpris på slutten av 2022.
- Transportkostnader har vært høyere enn tidligere.
- Arbeidskraftkostnader har økt for bedriftene.
- Svak norsk kronekurs har økt importkostnadene.

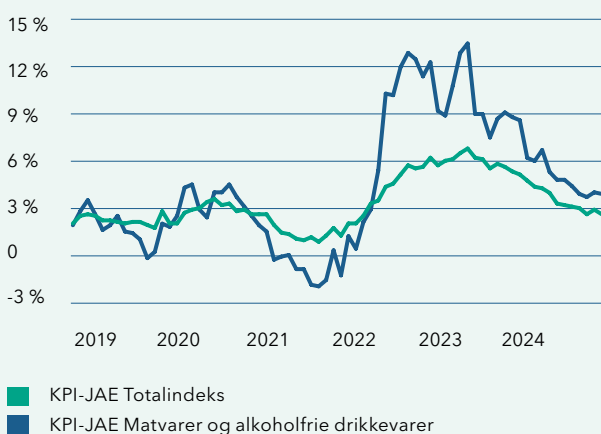
Begrepsforklaringer

Inflasjon måles gjerne ved hjelp av **konsumprisindeksen (KPI)**, som beskriver utviklingen i konsumpriser for varer og tjenester etterspurt av private husholdninger bosatt i Norge.

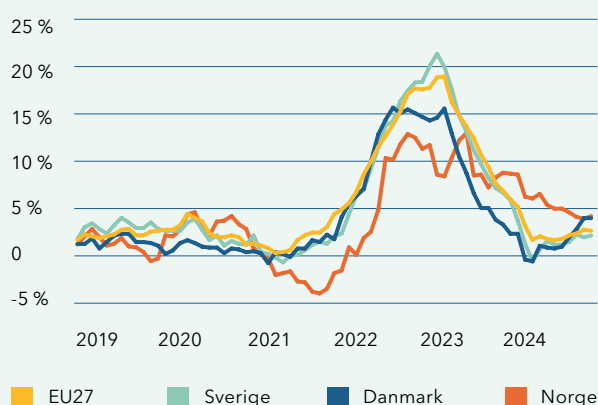
KPI justert for avgiftsendringer og uten energivarer (KPI-JAE) kan brukes som et mål på underliggende utvikling i konsumprisene, eller underliggende inflasjon.

Harmonisert konsumprisindeks (HKPI) beskriver utviklingen i konsumpriser for varer og tjenester etterspurt av private husholdninger (også turister) innenfor det økonomiske område til et land. HKPI er beregnet etter harmoniserte standarder og kan derfor benyttes til å sammenlikne prisutvikling i europeiske land.

Figur 1: Utvikling i konsumprisindeksen. 12-månedersvekst. Kilde: SSB

Figur 2: Harmonisert konsumprisindeks, mat og alkoholfrie drikkevarer. 12-månedersvekst. Kilde: Eurostat.

Slik henger det sammen

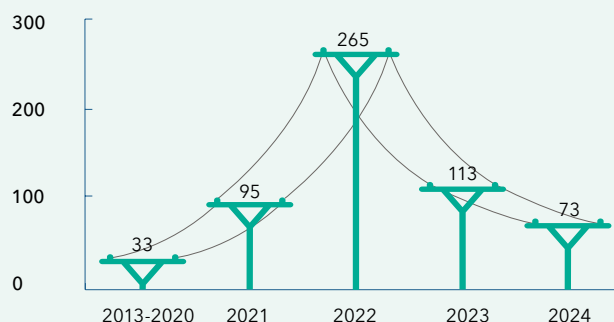
Dyrtiden som har preget norsk økonomi de siste to til tre årene påvirker også bedriftene i mat- og drikkenæringen. Økte kostnader på helt sentrale innsatsfaktorer bidrar til å gjøre situasjonen vanskelig for mange av produsentene. Parallelt har energikrisen fått stor innvirkning på kostnadsbildet til bedriftene. Mat- og drikkenæringen er en strømintensiv næring som i liten grad har anledning til å skifte til alternative energikilder. Kjøle- og fryselagre kan ikke skrus av når strømprisen blir høy, og produsentene har dermed liten mulighet til å flytte på produksjonen for å redusere kostnader. Dette medfører at bedriftene må bære de løpende kostnadsøkningene til enhver tid.

Det har også tidvis vært svært store forskjeller på prisnivået for strøm innad i Norge. De fem prissonene har vært preget av store variasjoner på spotprisen, dette har bidratt til en konkurransevridende effekt som gir ulike forutsetninger for bedrifter i ett og samme land. De volatile strømprisene er også et godt eksempel på hvor usikre rammevilkårene for næringen har vært og fortsatt er.

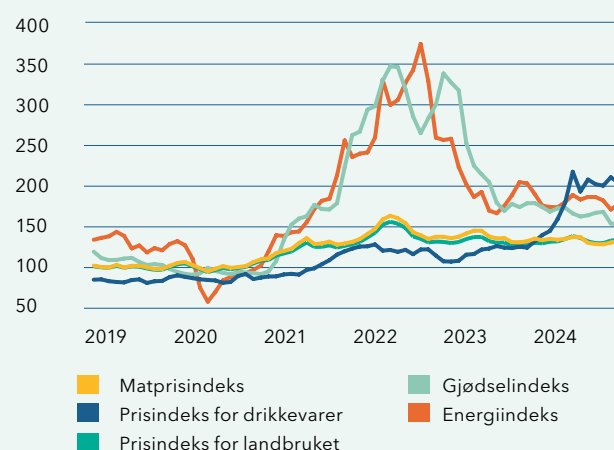
Råvareprisene har over tid vært høye (figur 4) og ligger fortsatt på et noe forhøyet nivå sammenlignet med tiden før pandemien og krigen. Dette betyr at bedriftene over tid har fått økte kostnader knyttet til produksjon av mat og drikke. Den særnorske ordningen med to årlige prisjusteringsvinduer har bidratt til at produsentene må bære kostnadsøkningene over en lengre periode før de kan forhandle sine utsalgspriser med dagligvarekjedene. Konkurransemyndighetene ønsker at praksisen med prisjusteringsvinduer skal opphøre.

I kombinasjon med dette steg rentenivået mye i 2023, og styringsrenten ble liggende på 4,5 prosent gjennom hele 2024. Kursen på norske kroner har samtidig vært historisk svak. Dette er med på å øke kostnadene gjennom blant annet dyrere husleie og økte kostnader ved import. I 2023 og 2024 har det vært høye lønnsoppgjør. Dette har bidratt til å øke arbeidskraftkostnadene for bedriftene i næringen. Totalen av dyrtiden, energikrisen og de usikre rammevilkårene som næringen opplever bidrar til å drive kostnadsnivået og dermed konsumprisveksten opp.

Figur 3: Gjennomsnittlig strømpris for Sør-Norge (NO2). Øre/kWh inklusiv mva. Kilde: Fjordkraft

Figur 4: Råvareprisindekser. 2016 = 100. Kilde: International Monetary Fund.

Figur 5: Styringsrente med rentebane. Kilde: Norges Bank

Se NHO Mat og Drikkes kvartalsrapporter og konjunkturrapport: nho.no/tallogfakta